

www.unijakm.org

УНИЈА

ИНФО

 UNHCR
The UN Refugee Agency

Број 78.

Год. VII

Београд

2011.

Бесплатан примерак

ISSN 1820-3531

Издавање овој Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

ПОПИС НА КИМ

БЕЗ УЧЕШЋА РАСЕЉЕНИХ (стр. 24.)

ШЕСТ ГОДИНА ОД ПОВРАТКА У СЕЛО КОШ ВИДЉИВ ПОМАК НА БОЉЕ

Село Кош, у оштини Исток, до рајних доаања имао је 110 српских кућа у којима је живело око 700 становника. Након шест година, почела је изградња порушених кућа и повратак раселиених. Израђено је педесетак кућа, а приликом недавног обиласка тамо смо зашкли шездесетак повратника у двадесет две куће.

стр. 7.

стр. 10.

РОМИ У “ИДИ - ВИДИ” ПОСЕТИ К. КАМЕНИЦИ

ЗАХТЕВ ЗА ПОВРАТАК

Након обиласка својих имања, учесници посетиле су затражили од оштинских власти и представника Министарства за заједнице и повратак, да им помоћу да се врате. Након разговора у зради оштинске, ушли су челницима оштинске захтев за повратак.

ЕКОНОМСКО ОСНАЖИВАЊЕ РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА

У ПОСЕТИ УСПЕШНИМА

У оквиру пројекта “Правна заштите и економско оснаживање раселиених лица са Косова”, који седму годину за редом финансира ВРМ, координатор за избеглице при ВРМ-у Маја Wiebler, посетила један број породица, као и колективни центар у Рачи.

стр. 16.

стр. 20.

ОСНАЖИВАЊЕ РАСЕЉЕНИХ У КРАГУЈЕВЦУ КАКО ИМ ПОМОЋИ?

Добро осмишљени програм обуке из разних делатности, спроведен од стране Групе 484 је завршен. Известан број раселиених лица добиће и конкретну подршку у виду опреме којом ће моћи да ошочну сопствени посао.

У ПОСЕТИ ПОВРАТНИЧКОМ СЕЛУ МУЖЕВИНЕ МИ СМО СКРАЈНУЛИ, ОНИ СУ ОСТАЛИ

Приликом обиласка овог села, зашкли смо оца и сина Вучину и Милоша Доковића, како срећу своје девасирано имање.

стр. 22.

стр. 26.

ЗАПИС ИЗ СЕЛА БАТУСЕ ПОВРАТНИЧКА ПРИЧА

Између свакодневних, обичних тема о поскуљенима, о убиствима и силовањима, љачкама пошита и банака, реизбору судија, министрима и министарствима, косметске теме долазе на дневни ред повремено као бујица велике реке.

ПОСТАВЉЕН КАМЕН ТЕМЕЉАЦ ЗГРАДЕ У КЛАДОВУ 17 НОВИХ СТАНОВА

Почетком марта свечано је положен камен темељац стамбеног објекта намењеног избеглим и интерно раселиеним лицима у оштини Кладово.

стр. 28.

У ПОСЕТИ МЕДИЦИНСКОМ И ПОМОЋНОМ ОСОБЉУ ДОМА ЗДРАВЉА КОСОВО ПОЉЕ-ТРЕНУТНО ИЗМЕШТЕНОМ У СЕЉУ УГЉАРЕ

НА УСЛУЗИ ПАЦИЈЕНТИМА СВИХ НАЦИОНАЛНОСТИ

Дом здравља Косово Поље, јуна 1999. године, заједно са својим особљем, пресељен је на нову локацију у село Бресје, али не задуго. Након маршовског погрома 2004. године, када су им зајале не просторије, сместили су се у једну приватну кућу, у селу Угљаре. Преко 200 пацијената свакодневно долази на преглед у ову здравствену установу, која осим опште медицине, поседује амбуланте за све специјалности. Овде ради и докторка Славица Чанковић, добитница Плакете за хуманост у традиционалној акцији “Вечерњих новости”.

Када се из Косова Поља скрене путем који иде преко српских села према Грачаници, наилазимо на прво од њих, Угљаре. Слободно се може рећи да је оно постало административни центар српске општине Косово Поље. Тамо се налазе и измештене службе локалних општинских органа, али наш циљ, овога пута, није био да посетимо њих, већ Дом здравља, који се од 2004. године налази овде у једној приватној кући. Два разлога су нас водила да то урадимо. Један је да видимо како лекари успевају да се снађу у условима који нису пројектом предвиђени за рад са пацијентима, а други је, да упознамо **Славицу Чанковић**, примаријуса, специјалисту опште медицине, која је за свој пожртвован рад у лечењу Срба у енклавама на КиМ, недавно, у акцији Вечерњих новости “Најплеменитији подвиг године”, награђена Плакетом за хуманост.

ПРОФЕСИОНАЛАН ОДНОС

Већ по доласку у просторије ове установе уверили смо се у њен професионални однос према странкама. Врло љубазни радник обезбеђења, са великим стрпљењем саслушао је разлоге због чега смо дошли, а само неколико минута касније стигли смо до првог човека овог колектива др **Јордана Петровића**, специјалисту офталмолога и др Славице Чанковић, жене која годинама крстари по Космету лечећи оне који нису сами у стању да дођу овде и потраже помоћ.

Према речима директора ове установе др Јордана Петровића, више од стотину седамдесет лекара, сестара и другог медицинског и помоћног особља, у неадекватним условима за рад, своје обавезе према пацијентима испуњава на најпрофесионалнији начин. И то не само према онима српске националности.

“Овде на прегледе долазе и Горанци из Драгаша и

ПЛАКЕТА ЗА ХУМАНОСТ

ЗАСЛУГА И МОЈИХ КОЛЕГА

“Верујте ми, да ме је ово признање, које заиста нисам очекивала, изузетно пријатно изненадило и у неку руку оно представља велику част за мене. То сам тек касније схватила, јер уопште нисам размишљала о томе. Све време сам сматрала да само радим свој посао, за што сам и награђена и за који редовно добијам лични доходак од којег живим. И то јесте истина. Међутим, реакција мојих колега, пријатеља, чак и људи с којима се никад нисам ни сусрела, убедили су ме у то да је то заиста подвиг вредан пажње. Хвала и Вама што сте то приметили, не толико због мене, колико због свих ових људи који су актери тешке животне ситуације, не само једне приче. Свесна сам наравно да једна особа ништа не може сама, зато желим да истакнем да смо ми толико тога постигли захваљујући колективу. Много тешких тренутака остало ми је урезано у памћење, а свакако је један од њих онај када смо освајали амбуланту у Бресју и то без било какве политичке подршке. Ми смо се грчевито борили за њу, док неки други нису схватили да једино ако је физички униште ми више нећемо да будемо ту. Нажалост, тако се и десило. Запалили су зграду, али су заборавили да ако ви нешто желите да радите, поготово у нашем послу, урадићете то и на пољани, под шатором. Платићете највишу цену да помогнете свом народу. И ми то свакодневно чинимо”, истиче магистар примаријус Славица Чанковић.

околине, припадници ромске популације, али и не мали број Албанаца, затражи наше услуге. Свима њима радо излазимо у сусрет, као што смо то чинили и пре свих ових догађања, сада, нажалост, у много тежим условима”, истиче др Петровић.

Посебан проблем, према његовим речима, представља рад теренске службе. Не због тога што лекари не желе да иду на пут, већ због недостатка довољног броја возила. А када је терен у питању, онда је за ту тему права саговорница већ поменута др Славица Чанковић.

И У БОРБЕНИМ ВОЗИЛИМА ДО ПАЦИЈЕНАТА

Докторка Чанковић је некадашња радница Дома здравља у Приштини и одмах на почетку разговора нам рече да од свега највише воли рад на терену.

др Јордан Пејтровић, директор Дома здравља

“Сви смо се ми овде пријавили одмах после рата и почели да обављамо своју лекарску дужност без икаквог поговора. Ја сам првих дана одлучила, када то није било тако једноставно, отићи до неких пацијената до којих ни сада, а поготово у то време, то није било лако учинити. О безбедносним условима да и не говоримо. Чак смо на неке интервенције морали да идемо у оклопним возилима KFOR-а. Сматрала сам да сам старија и искуснија од других колега и да је то прави изазов за мене. Наравно, нико ме није на то присиљавао, нити је могао, просто сама сам се пријавила, јер сам знала да је то моја дужност. Нити се кајем, нити сам због тога нешто узвишена, једноставно сам сматрала да ми је то у опису посла. Да поново почињем ништа не бих мењала јер знате да вас тамо чекају неки људи који су тотално заборављени, не знам чијом кривицом. Једноставно су остављени у својим кућама сами, али код свих се може наћи једна заједничка црта, да нису изгубили наду да ће се кад тад вратити њихови прогнани сународници”, прича у даху докторка Славица.

РЕЧ КАО ЛЕК

Без дилеме и страха, несигурним косметским путевима, докторка Славица стиже до својих пацијената, па тако и до 50 километара удаљеног села Плешине, где је нестрпљиво ишчекује осамдесетогодишња **Смиља Бајчетић**, али и други углавном, немоћни пацијенти широм Косова и Метохије.

“Често идем до Смиљке, која то заслужује и увек је са поштовањем посећујем, помало са зебњом да ли ћу је наћи живу, јер у кругу од 50 километара нема српске душе. Окружена је Албанцима, дружи се са њима иако не зна албански и рекла бих, да су они врло коректни према њој. Међутим, чини ми се да јој више од лекова недостаје прича, она топла, људска. Успели смо да јој

РЕПОРТАЖА

набавимо телевизор и обрадовала сам се када сам видела колико та промена позитивно утиче на њу. Она је пуна духа и ентузијазма и једне позитивне енергије, тако да је нико не може разуверити да ће се њене комшије српске националности једног дана вратити. Када све то видите, верујте, ништа ми више није тешко”, наставља Славица Чанковић.

Не иде она само по селима, иако је са својим претпостављенима и другим колегама, учествовала у отварању амбуланти у Талиновцу и Српском Бабушу, где два пута недељно ординира, а осталим данима тамо су присутне медицинске сестре које измере притисак, углавном старијим повратницима, дају им лекове, посаветују их или како др Славица реч, бар размене по неку реч са њима. Врло често оде и до Приштине, јер и тамо је с нестрпљењем очекују њене пацијенткиње.

ДО ПАЦИЈЕНАТА И У ПРИШТИНУ

Докторка Славица се емотивно везала за своје пацијенте, па их често обилази и мимо предвиђених посета. Поразговара са њима, охрабри их и утеша.

“У Приштини живе саме, две старице, рођене сестре од 80 година. Оне можда имају неку родбину, али их нико не посећује. Као да су заборављене од свих. Уз то, да несреће буде већа, оне су непокретне. Тражиле су од мене, више приватно, да решим и њихов статус, уз услов да не желе да се одселе из Приштине. Хоће да остану ту, да до краја проживе свој век у месту у коме су живеле све ове године”, наставља причу др Славица, која нажалост, ни статус своје имовине у Приштини још увек није успела да реши.

Настављамо са њом причу о повратницима. Многе је дочекала, а богами и велики број испратила са ових простора.

“Када је почео повратак, направљене су куће тим људима, које нису ни налик на оне што су имали. Велика домаћинства, пространа дворишта, замениле су кућице са по две собе. Амбара више нема, а у по некој штали тек по која крава или овца. Ипак, људи се враћају и желе да буду ту на свом огњишту. Због тога желимо да

АПЕЛ

НЕДОСТАЈУ ВОЗИЛА

На крају посете, по ко зна који пут, директор Петровић, у име свих радника, али и болесника, посебно оних најтежих, који редовно иду на дијализу, упутио је апел свима онима који су у могућности да им помогну у набавци два санитарска возила.

“Није луксуз, не бирамо. Једно возило нам је неопходно за пацијенте који иду на дијализу, поготово за оне непокретне у инвалидским колицима. Такође, треба нам једно мало теренско возило, да би наши лекари могли да у свако доба оду на терен и обиђу пацијенте које од наше установе дели више десетина километара”, истиче др Јордан Петровић, директор Дома здравља Косово Поље.

им отворимо амбуланте, да их лекари посећују, да их превеземо до болница у Косовској Митровици и Грачаници. Није то лако, али чини ми се да смо сваким даном све успешнији у томе”, истиче докторка Славица.

Др Славица прва је успела да обиђе слепу мајку и њене две ћерке из Урошевца. Обе девојке су тешко оболеле, једна је и непокретна после батина које је добила од Албанаца. Без наде да ће се вратити у спаљени дом, где је сада изграђена вишеспратница, три жене бораве у војној болници док се о њима старају грчки војници у бази KFOR-а. Разочаране и потпуно беспомоћне да учине нешто за своје животе, једини контакт са спољним светом имају управо преко пожртвоване докторке.

СТОМАТОЛОШКА АМБУЛАНТА

Ни њој ни њеним колегама није лако. Посебно онима из зубне ординације, где је столица и сав приручни материјал смештен у приколици камиона.

Овом ординацијом руководи др **Славица Живковић**, специјалиста стоматолошке протетике, али како сама рече, тренутно ради све што од ње захтева струка. Није

ИВЕР

А да ивер не пада далеко од класе, видљиво је и на примеру др Славице Чанковић.

“Имам супруга, двоје деце, два унука. Син ми је лекар у Грачаници, гинеколог. Тренутно се налази на специјализацији. Живим овде са њим и снајком и лепо нам је. Имам своју имовину у Приштини, до које не могу, али не иде ми се одавде. Можда једног дана када будем остварила пензију, али сигурна сам у једно, да ће ми тада најтеже пасти растајак од својих пацијената”, закључује др Чанковић

(др Славица Чанковић у разговору са новинарском екипом Унија ИНФО)

Приколица камиона у коју је смештена стоматолошка ординација, на чијем челу се налази др Славица Живковић

сама, још пет стоматолога брине се за овај вид здравствене заштите.

“Услови су изузетно тешки, имамо доста пацијената из околних српских средина, али и припадника других националности. Посебну пажњу обраћамо превентивној заштити дечијег узраста. Пре неколико месеци, радили смо систематски преглед у селима Бресје, Батуси и Кузмин и након ових акција имамо добар одзив деце, јер је у нашој служби превентива најважнија. Исто тако, имамо школу са преко три стотине ученика у Угљару о чијем здрављу зуба се такође бринемо. Надам се да ће ускоро бити готова нова зграда, како бисмо се преселили у њу, јер радити у приколици камиона, у временским условима какви су током читаве године овде, не треба трошити речи”, прича нам др Живковић, делећи судбину већине својих колега.

Породица јој је тренутно смештена у Косовској

Детаљ из физијатријске амбуланте

Митровици, син и супруг раде тамо, а кћерка студира. Она свакодневно путује по осам километара до Лепине, где има породичну кућу у којој живе родитељи. Нема организован превоз тако да је, како нам рече, понакад возе, а врло често до одређеног места стиже и аутостопом.

НАДА У БОЉЕ УСЛОВЕ

И остали специјалисти истичу да би завршетком нове зграде свима било лакше и лекарима и пацијентима.

То нам је потврдио и физијатар др **Душан Дужинић**, пред чијом смо ординацијом коју дели са још једном колегиницом, затекли релативно велики број пацијената. Реуматизам, болови у вратном и лумбалном делу кичме су честа појава. Ради се доста и на рехабилитацији стања после прелома екстремитета. Како нам доктор рече патологија је доста богата:

“ Центар за рехабилитацију је у Чаглавици. Ми овде преписујемо терапију, а она се тамо спроводи. Предвиђено је да у новој згради буде и та служба, што би много значило пацијентима који гравитирају према Косовом Пољу. Људи не би морали да иду до Чаглавице да тамо спроводе физикалну терапију, већ би цела ова енклава то могла да уради у оквиру Дома здравља”, прича нам др Душан, истичући да у последње време све више деформитета има код деце, изазваних смањеним физичким активностима. Неправилно држање тела, условљено је и великим бројем сати проведених пред компјутером, како доктор рече, једином забавом и изласком у спољни свет већине деце која живе у преосталим српским срединама.

И тако од амбуланте до амбуланте, проблем углавном исти. Пре свега, недостатак простора тако да сви лекари специјалисти, али и комплетно особље Дома здравља, једва чека завршетак нове зграде, надајући се бољим условима за рад.

Текст: **Жељко Ђекић**

Фото: **Златко Маврић и Горан Томић**

РЕПОРТЕРИ УНИЈА ИНФО ОБИШЛИ ПОВРАТНИКЕ КОЈИ СУ СЕ У СЕЛО КОШ ПОРЕД ОСОЈАНА ВРАТИЛИ МАРТА 2005. ГОДИНЕ

ВИДЉИВ ПОМАК НА БОЉЕ

Село Кош, у ошћини Исток, до ратних догађања имало је 110 српских кућа у којима је живело око 700 становника. Од 12-18. јуна 1999. године, становници села, напустили су своје домове, који су потом спаљени и уништени до темеља. Након шест година, почела је изградња порушених кућа и повратак расељених. Изграђено је педесетак кућа, а приликом недавног обиласка тамо смо зашћекли шездесетак повратака у двадесет две куће.

Први сусрет са овим селом ваш извештач имао је маја месеца 2006. године, када је овамо дошао заједно са другом групом повратника. У то време мештани овог села имали су изузетно сужен простор којим су могли слободно да се крећу. Два километра до села Осојана и назад, а евентуално комби превозом до Косовске Митровице, два пута недељно.

ИНЦИДЕНТ СА ПОСЛЕДИЦАМА

Куће, у које су се тада усељавали домаћини биле су тек завршене, а данас, пет година касније, није се много тога променило. Истини за вољу, никле су помоћне зграде, штале, а много су видљивији трагови живота него у тадашње време. Већина домаћинстава има бар по једну краву, готово сви кокошке и другу живину, а неки од њих и мала стада оваца. Кренуло се и са пољопривредом, набављена је и механизација, а у последње време засађене су и јагоде.

Са Милошем и Цветком, домаћинима из Коша

Када је безбедност у питању, неколико домаћина, које смо срели на улазу у Кош, рекоше нам да је много боља него раније. Ипак, еццеса има. Управо неколико дана пре нашег доласка претучен је један од сељана. Рекоше нам да се зове **Бранко Миловановић**, да га је то доста потресло и да се тренутно налази у централној Србији. Након релативно дугог временског периода, овај случај узнемирио је мештани Коша. Истини за вољу и раније је било изгреда, али нису то мештани Коша уз-

имали сувише озбиљно. Кажу нам да се то обично односило на крађу шуме и и пуштање стоке на српску имовину. Тога има и данас, али овај последњи случај, рекоше нам сељани, највише их је узнемирио због сигурности деце.

“Ситуација је била, да кажем, стабилна. Људи се нису обазирали на то да ли је рецимо безбедно или није. Ишло се чак и по мраку. Пешке до Осојана. Нисмо имали страх. Међутим, када се ово десило, пробудила се нека сумња да нисмо безбедни, да увек постоји одређена стрепња”, прича нам један од домаћина.

ПОЉОПРИВРЕДА НА ПРВОМ МЕСТУ

Милош, један од наших саговорника, не рече нам презиме, овде се вратио међу првима. Живи заједно са супругом и бави се пољопривредом. Земље за обрађивање има много, али недостаје механизација. Прича нам да у селу имају само два трактора, тако да не стигну сви на ред. Има краву, дванаест оваца, три козе, живину. Доста за њих двоје, а да су услови бољи могло би се имати и више, закључује Милош. Ни њему није по вољи овај најновији случај, како га назваше, али се не плаши. Чврсто је одлучио да остане овде, сада кад се већ помало скућуио. Показује нам околне њиве и пашњаке уз коментар да се оваква благод тешко може наћи на другом месту. У разговор се укључује и **Цветко Лацмановић**. Сећа се наше екипе још од доласка те друге групе маја 2006. године, када се вратио и део његове породице. У кући још увек чува број Билтена у коме смо тада писали о његовој породици. Сећамо се и ми, а као потврду из тог времена приложићемо зајед-

СРЕЋНИ ДЕДА

Цветко Лацмановић је срећан човек, јер како каже има шта да остави иза себе. Иако релативно млад већ иза себе има деветоро унучади. Два сина у централној Србији имају шесторо деце. Кћерка у Кошу троје, а још три сина, већ поменути **Милан, Никола (20) и Топлица (12)** тек треба да добију потомство. Можда је то и највеће богатство, човека са ових простора, коме не треба много да буде задовољан. Излишно је рећи, да би његов пример требало да следе и други, али свакако треба напоменути да оваквим људима треба помоћи да остану и опстану на Косову и Метохији.

ничку слику породице Лацмановић. Нажалост, двојица синова су отишла у централну Србију, али овде су још тројица и кћерка са породицом, удата у другом засеоку. Домаћински нас позива на кафу и након неколико стотина метара стижемо до његовог имања.

НЕ КАЈЕМ СЕ

Цветко је показао одлучност и храброст када је врати своју вишечлану породицу. Каже да се не каје, да би то и данас учинио, јер овде је ипак много лепше него у расељеништву. Иако је прошло пет година није се видно променио, међутим, деца јесу. Порасла су. Њих би тешко препознали.

“Вратио сам се 2005. године, у марту месецу, и све време смо ту. Тренутно супруга и ја и троје деце. Један студира на факултету у Митровици, један је завршио средњу школу, не ради нигде, незапослен је, ради пољопривреду, а најмлађи у суседном Осојану иде у седми разред”, телеграфски нас извештава, о члановима својој породице Цветко, додајући да му је и кћерка ту, да се удала и да за стално са супругом и троје деце живи овде у Кошу.

“Тешко је било време, када смо стигли. Нисмо имали ништа. Сада смо добили краву, овце, козе и полако се ширимо”, каже нам уз осмех Цветко.

“Добијен је и један трактор од Владе Србије, прикључци такође, па имамо шта да радимо. А земље, богу хвала, много. Највише необрађене. Од укупно 22 хектара колико поседујемо обрађујемо само четири хектара. Већ неколико година сејемо пшеницу, јечам и кукуруз на 3- 4 хектара. Ове године, по први пут, смо засадили и јагоде. Ради се колико за нафту, ништа друго не може да се заради”, прича нам Лацмановић, а на наше питање да ли се од свега наведеног може преживети, одговара потврдно.

“Да нема стоке, тешко. Овако имамо млеко, сир,

Цветко са својим „блажом“

држим две прасиље, 30 оваца, козе, краву, тако да нам ништа не недостаје”, одлучан је Цветко.

НА МЛАЂИМА ЗЕМЉА ОСТАЈЕ

Милана, једног од Цветкових синова затекли смо у јагодњаку. Од њега и браће му зависи опстанак ове породице овде. Свестан је тога овај студент друге године психологије, на Филозофском факултету у Косовској Митровици.

“Када ми обавезе допуштају дођем ту да помогнем родитељима око пољопривреде и сточарства. Углавном, више се фокусирам на пољопривреду. Посејали смо

МИЛАН ЛАЦМАНОВИЋ, СТУДЕНТ

ВУЧЕ РОДНА ГРУДА

“Ајде да будем као они стари, да кажем да ме у Кош највише вуче родна грудa! Ту сам се и родио и живео до четвртог разреда и отада ми је Кош остао у лепом сећању. Све то време проведено ван мог села, можда то звучи и патетично, представља неки недостатак, неку празнину у мом животу. Хтео сам да се вратим и драго ми је да смо успели у тој намери. Сада кад погледам око себе, враћају ми се слике из детињства. Познате су ми и оне порушене, а необновљене куће. Оне буде неке старе, али изузетно лепе успомене на родно село”, са много емоција одговорио нам је Милан Лацмановић, студент Филозофског факултета У Косовској Митровици, на питање шта га је највише вукло да се врати и да живи овде.

Милан нам на крају рече да се овде млади друже једино лети, када се омладина врати на празнике у Осојане. Тренутно дружења нема, јер мало је младог света овде.

десет ари јагода, тако да те послове заједнички делим са мајком Славицом. Надам се да ће од тога бити неки профит, пошто је доста тешко живети овде. Неза-
посленост је велика, а приходи од пољопривреде су релативно мали”, анализира Милан.

Жеља породице Лацмановић је, да на оближњем узвишењу, засаде виноград.

“У плану је и то да се ради. Плодна је ово земља, климатски услови погодују томе, једино треба затворити финансијску страну. Када би добили засад и одређену помоћ, зашто не кренути и са тим. Само људи заборављају да виноград тражи много. Воље имамо, сада ипак то више од других зависи”, зрело размишља овај младић, који је са десетак година напустио родно село.

ИМАЈУ ШТА ДА ПОКАЖУ

Новинарски задаци вуку нас на другу страну, али од Лацмановића се не може отићи без послужења. Барем оног основног, кафа, ракија. Истовремено, Цветко хоће да нам покаже оно о чему је причао. Највећем благу које има-стоци. Није му тешко да пусти овце, да нам покаже и мале тајне. Како јагње сиса краву, када ће да се опрасе свиње. А овце баш преправиле брдашце изнад куће, као да је пао снег. И наш “водич” у овом крају **Весна Маликовић**, општинска службеница за повратак у општини Исток, није могла да одоли, а да не узме у наручје једно од предивних малих јагањаца.

Све време наш камерман Горан снима. Кадрова на претек. Они најбоље осликавају речи из наслова. Вратио се живот у Кош.

Ипак, време неумитно тече, а породица, већ поменуте Цветкове кћерке, која је остала овде и срећно живи са супругом и троје деце на крају села, наша је следећа дестинација.

ЛАЗИЋИ У ДВЕ КУЋЕ

Кривудава, али асфалтни пут, води нас на другу страну села. Стижући на одређиште пријатно смо изненађени веселим гласовима који одјекују, у пространом, али лепо уређеном дворишту породице Лазић.

Звонко, носилац домаћинства, живи овде са супругом и троје деце. Однедавно им се придружио и његов отац у кући направљеној непосредно до његове.

“Вратио сам се 2005. године и морам да признам да смо живели у доста тешким условима. До недавно, нисмо имали своју кућу, ни свој дом. Кућа ми је рађена јесенас. Сад смо се уселили и живимо нормално, колико је то могуће овде. Немамо неких потешкоћа, мада није све како треба, али надамо се да ће бити боље, оптимиста је Звонко, иначе запослен у српској општини Исток.

ВОДА НАЈВЕЋИ ПРОБЛЕМ

Највећи проблем им представља недостатак воде, али сматрају да ће и то бити решено. Тренутно морају да иду у село по њу. Сада у пролеће то и не представља проблем. Зимус док је било снега, ишло се много теже.

Лазићи се баве и пољопривредом и сточарством.

“Изградио сам шталу. Држим стоку, краву и овце. Имамо нешто и кокошки, да деца увек могу да поједу свежа јаја”, прича брижни отац Звонко, док најмлађе дете држи у рукама.

“Нека су деца жива и здрава све остало ће да иде само по себи. Жао ми је једино што су мало, рекао бих, у некој изолацији. Ретко кога виде, обично родбину када дође. Најстарија кћерка иде у школу у Осојане, па када идем по њу поведем и ово двоје, када је лепо време, да се мало поиграју са осталим вршњацима. Није се нажалост, могло променило. Такво је било и моје детињство, само тада је у Кошу било много више деце и

Породица Лазић пред објективом Унија ИНФО

ситуација је била другачија. Не жалим се, стварност је таква каква је и деца морају сама да се навикну на њу”, реалан је Звонко.

НИ ОГРАДА НЕ ПОМАЖЕ

Оградио је цело своје имање, хектар и нешто више. Заштито је тиме, како нам рече стоку, али и направио неку, више условно речено, оазу у којој деца могу на миру да се играју.

Међутим, има неких што не поштују све то. Лове по забранима, пуштају керове, праве заседу за дивљач, а често прелазе већ поменуту ограду. Ваљда ће и њима неко да стане на крај. Упркос свему, Лазићи остају ту и представљају најупечатљивији пример да је Кош поново заживео.

Уз снимак за успомену, опраштамо се од ове драге породице, чија деца још једном морају на овим суровим косметским просторима, да се боре за своје боље сутра. Та борба неће бити нимало лака, али овакви случајеви, нажалост још увек појединачни, свакако охрабрују да је овде могућ опстанак српске заједнице.

Текст: **Жељко Ђекић**

Фотографије: **Златко Маврић и Горан Томић**

РОМСКЕ ПОРОДИЦЕ НАКОН ВИШЕДНЕВНЕ “ИДИ - ВИДИ” ПОСЕТЕ ОПШТИНИ КОСОВСКА КАМЕНИЦА ПОДНЕЛЕ

ЗАХТЕВ ЗА ПОВРАТАК

У организацији Данског савета за избеглице, припадника седам породица, посетили су у Косовској Каменици и околним селима, своја ојустиошена имања, а затим, затражили од општинских власти и представника Министарства за заједнице и повратак, да им омогуће да се врате. Након разговора у згради општине, упутили су челницима општине захтев за повратак.

По доласку у Косовску Каменицу, учеснике посете затекли смо у ромском насељу “Трајко Перић”. Они су првог дана обишли своје куће, а непосредно пред по-

Учесници „Иди - види“ посетили су насељу „Трајко Перић“

лазак на састанак са општинским челницима, питали смо их да нам изнесу своје утиске са обиласка имања.

У ОГОШТУ БЕЗ ПРОБЛЕМА

Џафер Даној, са супругом је посетио родно Огоште. Тамо му је кућа уништена, а по његовим речима, није могућа никаква адаптација. Заправо, Џафер не би ни желео да му се тамо кућа обнавља, већ да све ромске породице које желе да се врате то ураде тако што би им се куће правиле у једном месту. Каже, да приликом посете није било проблема са домицилним становништвом и да су они чак пре неколико година изразили жељу да расељене породице врате у своје село. Неки други су кривци, због тога што су им спаљени домови, сматра Џафер.

“Током ове посете баш није било никаквих проблема и то вам могу потврдити сви ови људи који су били са нама. Људи из села су нас лепо примили и пожелели да се вратимо, али где да се вратимо када нам је све погорено”, рече нам, на брзину Џафер, и брзо уђе у комби бус како би на време стигао на састанак са општинским челницима и представницима власти, међународних и невладиних организација који се одржава у згради Скупштине општине.

У КАМЕНИЦИ БИЛО

Неки други имали су одређених проблема приликом посете, али то их није поколебало у жељи да се врате. **Зефир Реџеџи** је један од њих.

“Захваљујући Данском савету за избеглице и UNHCR-у први пут сам у могућности да након толико година посетим своје порушено имање. Моја породица жели да се врати, али нам је кућа у насељу “Трајко Перић”, минирана, скоро савњена са земљом. Приликом њеног обиласка имали смо и одређене претње од стране људи одавде, али и поред свега тога ја желим да се вратим овде. Не желим да продам своје имање, може да ми се на неком другом месту направи кућа, али предузећу све да се заједно са својом породицом вратим овде”, изричит је Зефир, наводећи да и његова деца, која су била мала када су отишла одавде, имају исту жељу.

Они сада имају своје породице и требало би и њима да се нешто направи, наставља Зефир, који је тренутно уточиште пронашао у картонском насељу у Београду. Каже да се и тамо тешко живи и да се овде много боље осећа јер је ово његово родно место.

“Тамо, у Београду, живимо доста тешко. Неко се снашао боље, неко лошије. Моја породица живи под настамбом саграђеном од плехова и картона без било каквих хигијенских услова. То је и разлог више, да се вратимо и надам се да ће нам општинске власти помоћи у томе да се вратимо”, рекао нам је непосредно пре састанка Зефир Реџеџи.

ИЗГРАДЊА НА ЈЕДНОМ ЛОКАЛИТЕТУ

Готово истим речима, Зефир Реџеџи се обратио присутнима на састанку у згради општине, наводећи, у име учесника посете, да сви они желе да се врате и то што пре. Предложио је да се, због неугодне ситуације у

Желимо да будемо сви заједно

ОСНИВАЊЕМ ОПШТИНЕ РАНИЛУГ ПОВЕЋАЋЕ СЕ БРОЈ ПОВРАТНИКА

ДО САДА СЕ ВРАТИЛО ПРЕКО 500 РАСЕЉЕНИХ

Пошто су косовске институције одвојиле Ранилуг и околна села, у посебну општину где је српско становништво већинско, тренутно у општини Косовска Каменица живи око 10 процената српске и ромске заједнице, што значи да је преко 90 посто становништва албанске националности. Новооснованој општини Ранилуг припада 13 села, док је под старим патронатом остало 63 села. До сада се, према речима Теута Сељими, од 2000. године па до данас вратило преко 500 расељених, али она сама није задовољна тиме како се повратак одвија. Није само, како нам рече, био проблем безбедносна ситуација, поготово у последње време, него и економска. Тешко је пронаћи запослење и то није само проблем на Косову већ у ширем региону.

Она наводи да се највише повратника вратило у Косовску Каменицу, Стрезовце, Љештар, Пожевце, Ранилуг, Ропотово и да се нада да ће управо оснивањем општине Ранилуг број повратника бити већи, а у прилог томе иде и отварање Канцеларије за заједнице и повратак у тамошњој општини.

Одржив повратак би био могућ једино кад би ти људи нашли запослење. Исто тако, било која помоћ, било да она долази од саме општине, Министарства за заједнице и повратак, UNHCR-а или неке друге организације, врло је битна поготово ако долази непосредно по повратку расељених, истиче Теута Сељими.

којој се нашао, њему направи кућа на неком другом локалитету, што су подржали и остали Роми, истичући да би сви они желели да им се куће изграде на једном месту. У име општинских власти, расељенима су се обратили **Елмер Ајвази**, директор локалне администрације и **Теута Сељими**, службеница за повратак. Ајвази је истакао да је неопходна обострана воља да би се они вратили и да ће им локална власт пружити подршку у њиховим захтевима за повратак. Он је нагласио да се и расељени морају жртвовати како би се што пре вратили, а несумњиво ће бити добро примљени од стране локалне власти. Свако од вас ће моћи да најбржи начин дође и до докумената и ту ћемо вам такође максимално изаћи у сусрет.

А ОД МИНИСТАРСТВА КУЋЕ И ГРАНТОВИ

Општинска службеница тражила је од потенцијалних повратника да они поднесу писмени захтев Скупштини општине за повратак, а да по постојећим регулативама одборници могу да донесу одлуку да им се свима одобри да се врате у једно место. Истовремено их је питала због чега не желе да се врате у село Огоште, јер је тамошња албанска заједница изразила подршку таквом пројекту. Потом су се присутнима обратили го-

Представници међународних организација

тово сви учесници посете, представници међународних организација, као и **Драгана Стојановић**, директорка Одељења за повратак у истоименом Министарству. Нагласила је да ће им Министарство за заједнице и повратак помоћи у изградњи кућа, пружити социоекономску подршку и доделити одређене грантове у вредности од две хиљаде евра.

Фљора Шемседини, испред регионалне канцеларије UNHCR-а Гњилане, рекла је да ће ова међународна организација пружити расељенима сву помоћ из својих надлежности и бити спона између Министарства за заједнице и повратак и локалних власти. **Драгана Максимовић**, руководилац Програма грађанских права (CRPK), истакла је да ће ова организација расељенима помоћи око издавања личних докумената, имовинско правних односа и других правних ствари.

ПРИЈАВЕ ПРЕКО UNHCR-А И ДСИ-А

Иако на овај скуп нису дошли да износе процену безбедносне ситуације, о чему су иначе надлежне њихове старешине више по чину, представници Косовске полицијске службе, су изнели да у последње време није

Теуша Сељими, Дејан Блажојевић и Драгана Стојановић

КОД РОМА У НАСЕЉУ „ТРАЈКО ПЕРИЋ“

ЛОШИ УСЛОВИ ЖИВОТА

Наша екипа искористила је прилику да, одмах по доласку у Косовску Каменицу, посети четдесетак Рома који живе у насељу “Трајко Перић”, непосредно изнад православне цркве.

Мехмедалија Ахмети, један од најстаријих у махали, рекао нам је да се овде тешко живи. Навео је и лични пример, рекавши да једина примања од 45 евра стижу из буџета (тзв. старачка пензија). Осим тога, понекад би нешто зарадио “брањем конзерви”. Некако би се каже и снашао, али у много тежој ситуацији се налазе његова четири сина, снаје и унуци. Деца иду у школу на српском језику, а социјалну помоћ примају и од српских и косовских институција. Тако прича **Сељам Реџеми** (23), који има жену и троје деце. Једини додатни извор прихода му стиже од рада у шуми, а никада није био стално запослен.

У најтежој ситуацији је **Синдила Ахмети**, која са супругом и четворо деце, живи у изузетно скромним условима. Нажалост, једно дете јој је преживело тешку операцију срца, а нема никаквих услова да га лечи.

“Деца иду у српску школу од првог до осмог разреда. Моје дете иде у прво усмерено, али нико им не даје за школовање и за све остало што им је потребно. Немају ни књиге јер немамо пара да им купимо”, рекла нам је Синдила.

било међуетничких сукоба. **Зећа Морина**, регионални повереник Министарства за заједнице и повратак рекао је да би њихов захтев за повратак могао бити услышен јер би, по његовим речима, општина Косовска Каменица требало да добије пројекат RRR III.

Након тога, реч су опет узели расељени. Тако је Џафер Даној поновио да би сви расељени желели да им се куће направе на једном месту, предлажући село Беривојце. За то би требало да општина да земљиште, одговорио му је **Дејан Благојевић**, шеф канцеларије за заједнице и повратак. Он је рекао да расељени пренесу поруку и другим заинтересованим за повратак да поднесу захтев за исти, а општинка власт би ових дана требало да оде у посету онима који су избегли у Македонију, како би и њима предочили ситуацију у вези са повратком.

Фљора Шемседини је додала да би те захтеве требало упућивати преко канцеларија Данског савета за избеглице и UNHCR-а Србија, а они би их касније достављали канцеларији UNHCR-а у Приштини.

ПОДНЕТИ ЗАХТЕВ

Теута Сељими предложила је расељенима да одмах упуте захтев за повратак председнику општине, како би локална власт могла тачно да зна колико породица жели да се врати.

“На основу тих захтева, ми ћемо да видимо где бисмо могли да тражимо земљиште, пошто су се расељени изричито заложили за дислокацију. Највероватније да би то могло да буде село Беривојце, јер у самом граду ће се тешко пронаћи простор за изградњу кућа. Ти захтеви треба да иду на разматрање на органе Скупш-

тине општине, који ће одлучити на ком месту ће се одобрити парцела за изградњу кућа повратницима. Надам се да ћемо већ ове године повући неке позитивне потезе, када је у питању повратак ромске заједнице у општину Каменица”, истакла је Теута Сељими.

Расељени Роми су прихватили понуђене услове и непосредно по завршетку састанка, пре поласка у централну Србију, учесници посете потписали су и упутили писмени захтев за повратак у нади да ће локална власт у што скорије време о њему расправљати и омогућити им да се врате.

Текст: **М. Кончар**
Фото: **Г. Томић**

Пред полазак у централну Србију

ПОВРАТАК

САСТАНАК СА РАСЕЉЕНИМА ИЗ СЕЛА ПИШТАНА, ОПШТИНА ПЕЋ ИНФОРМАЦИЈОМ ДО ПОВРАТКА

Село Пиштане налази се на подручју општине Пећ. До 1999. године у селу је живело око 20 српских породица. Са њима је било и десетак породица Албанаца католика. Након ратних дешавања, све куће у којима су живели Срби су срушене, а њихови домаћини су расељени у многа места широм централне Србије.

На њихову иницијативу, средином марта, у просторијама Црвеног крста у Крагујевцу, у организацији Данског савета за избеглице (ДСИ) и удружења Божур, одржан је састанак, на коме су расељена лица информисана о програмима подршке који ИРЛ пружају ДСИ, Божур и друге организације и институције које се баве повратком.

АКТИВНОСТИ ДСИ-а

Око активности везаних за повратак у Пиштане до сада је у организацији ДСИ реализована једна »Иди-види« посета 2006. године, што је уједно била и једина званична активност везана за процес њиховог повратка. Расељени из Пиштана нису имала свог представника за учешће на састанцима Општинске радне групе (ОРГ) и до сада се нису регистровани ни пријављивали за повратак.

Представница ДСИ, **Милосава Смиљанић**, је присутне информисала о активностима које ДСИ спроводи кроз своје Инфо центре као што су: организација »иди-види« и »иди-информиши« посета, организација састанака са ИРЛ као и организација учешћа ИРЛ на састанцима ОРГ. Такође је представила нови пројекат који финансира Европска унија »Подршка одрживом

повратку«, а који се односи на социо-економску помоћ повратницима у виду економских грантова, тренинга и едукације за доходне активности, асистенција у транспорту, храни, хигијенским пакетима и покућству. ИРЛ су информисани о пројекту правне помоћи ДСИ.

БОЖУР УЗ РАСЕЉЕНЕ

Представнице Божура, **Славица Милуновић** и **Наташа Вујовић**, су присутне информисале о активностима њиховог удружења. Такође су расељене информисале о процедурама индивидуалног повратка и о актуелном процесу регистрације, који спроводи UNHCR имајући у виду да се ИРЛ из Пиштана нису пријављивали за повратак. Расељени су информисани о раду ОРГ у Пећи и могућношћу да изаберу свог представника и његовог заменика, како би они могли заступати интересе мештана Пиштана, заинтересованих за повратак.

Недељко Радуловић, расељено лице из овог села је рекао да без обзира што се нису регистровани, ИРЛ из Пиштана су веома заинтересовани за повратак. Навео је и да још ни једном није био у посети свом селу и да би волео то да учини.

УСКРО „ИДИ - ВИДИ“ ПОСЕТА

Славољуб Божићевић, ИРЛ је изјавио да је заинтересован за повратак и за регистрацију код UNHCR-а. Што се тиче албанских комшија, сигуран је да неће бити проблема, као и да их није било ни пре 1999. године.

На самом састанку, интерно расељена лица су исказала јасну жељу за повратком. Нагласили су да и после толико година расељења, код њих постоји нада да ће се десити њихов повратак и да ће се њихов живот наставити тамо где је стао пре расељења.

Мирослав Божићевић, као и сви присутни из Пиштана, затражили су организовање »иди-види« посете, пошто многи од њих нису били у свом селу од 1999. године.

Интерно расељена лица су, на самом састанку, једногласно изабрала и свог представника и заменика, који ће их заступати на састанцима општинских радних група. На састанку је и договорено да се направи листа заинтересованих за регистрацију и повратак која ће бити достављена UNHCR-у.

Расељени из Пиштана су се на крају захвалили на организовању састанка, који им је омогућио да направе договор и заједно се надају прво посети селу, а затим и њиховом поновном повратку у Пиштане.

Текст и фото: **Нина Милуновић**

Фото: Златко Маврић

ПОТКАЉАЈЦИ ЗАДОВОЉНИ НОВИМ КУЋАМА

У Призрену је, марта месеца, одржан сасијанак на којем су интерно расељена лица из Пошкатаје и представници удружења “Свети Спас”, активно учествовали у сачињавању радне верзије оштинске Стратегије за повратак за период 2011-2013. године.

СТРАТЕГИЈА ЗА ПОВРАТАК

Била је то прилика да се, по први пут, сви актери задужени за стварање услова за повратак оних који то желе (Општина, UNHCR, OSCE, расељени, локалне невладине организације и други) заједнички укључе у израду јединственог документа за одрживи повратак ИРЛ.

Заједнички циљеви условили су да се за кратко време дефинишу основни параметри и контуре нове, реалне Стратегије која неће бити само “мртво слово на папиру”. Документ сагледава могућности одрживог

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ УСКРСА У ПРИЗРЕНУ

Удружење грађана за помоћ расељенима са Косова и Метохије “Свети Спас”, уз благослов епископа Теодосија и финансиску подршку Министарства за Косово и Метохију, пружиће ове године прилику једном броју расељених лица да обележе Ускршње празнике у свом граду. Биће то прво окупљање Призренаца након 1999. године, у новоизграђеној цркви Светог Ђорђа. Ускршњу литургију ће предводити владика Теодосије.

Позивамо Призренце, заинтересоване за обележавање Ускрса у Призрену, да се јаве удружењу “Свети Спас” ради сачињавања списка. Број учесника је ограничен.

РАЗГЛЕДНИЦА

повратка заинтересованих заједница у целу општину Призрен са посебним акцентом на наставак подршке поватку у урбану средину, Поткаљају.

У ПОСЕТИ ГРАДИЛИШТИМА

Након састанка, интерно расељена лица, учесници Општинске радне групе Призрен, обишли су градилиште у насељу Пантелија/Потокмала, и уверили се у напредак градње повратничких кућа и њихов квалитет. На самом терену, јако неприступачном и тешком, затекла их је нестварна слика. Десетак радника је, у непрекидној колони, налик композицији воза, износило земљу низ падину у дужини од двестотињак метара.

Ова импресивна слика и добра организација уверили су, до сада скептичне Поткаљајце, да уске улице и неприступачан терен Поткаљаје неће бити препрека за ваљану реконструкцију њихове имовине. Озбиљан приступ Данског савета за избеглице, реализатора пројекта повратка у Призрен, уверио их је да су овога пута и они ближе реализацији обнове својих домова.

Осетивши потребу да похвале самопрегорност ангажованих радника, расељени Поткаљајци су дошли у ситуацију да су им се поменути радници пожалили на јако скромне дневнице, те да треба извидити могућност за повећање накнаде за њихов рад, имајући у виду тежину терена. Обећали су да ће се заузети за њихов проблем.

СУСРЕТ СА СТАРИМ МАЈСТОРОМ

По повратку са градилишта, морали смо да се препустимо (или боље речено нашу обућу) старом мајс-

НАСТАВИЋЕМО ЗАПОЧЕТО

У Министарству за заједнице и повратак је у марту месецу одржан састанак Управног одбора пројекта "Повратак у град Призрен". То је била прилика да се присутни упознају са новим председавајућим одбора, **Радојицом Томићем**, министром за заједнице и повратак. Министар Томић је, у свом представљању и обраћању члановима одбора, обећао да ће се наставити све активности везане за подршку одрживом повратку оних који изразе недвосмислену жељу да се врате и наставити изградњу започетих кућа у граду Призрену.

тору, чистачу обуће, који педесетак и више година, своје радно време проводи на улици, на шадрванској калдрми. Чекало нас је изненађење. Није било довољно као раније да само пружимо ногу са обућом. Морали смо да стручњаку предамо обућу на рад, а ми смо двадесетак минута одстојали у папучама у сред града. Смешан и мало неугодан приказ, али нико на то није обраћао пажњу. После интервенције великог мајстора свог заната, могли смо наставити пут у беспрекорно чистој обући.

Златко Маврић

ТРАДИЦИОНАЛНО ДРУЖЕЊЕ ПРОГНАНИХ СРБА ИЗ ПРИЗРЕНА

СЕЋАЊА НА ЗАВИЧАЈ

Традиционално дружење Призренаца под називом "Призренско вече" биће одржано 13. маја 2011. године у Дому војске Србије у Београду. Иако је од прогона Срба са Косова и Метохије прошло дванаест година, расељено српско становништво широм Србије и даље са дубоком носталгијом мисли на своја вековна огњишта. Живот ван родне груде није нимало лак. Расељени нису заборавили на своје традиционалне сусрете и дружења.

Тако ће се и ове године у организацији неколицине ентузијаста, 13. маја, 2011. Призренци окупити и дружити на манифестацији под називом "Призренско вече". Биће то прилика да се уз музику, песму и традиционалне обичаје, расељени присете на успомене и живот у свом прелепом, древном, царском граду. Организатори овог традиционалног дружења Призренаца верују да ће Дом војске Србије у Београду бити, као и ранијих година, пун и да ће сусрет протећи у лепом дружењу и расположењу уз присећања на завичај.

Мирослав Тодоровић

ПРЕДСТАВНИЦИ ВPRM-А И CRS-А ОБИШЛИ ПОРОДИЦЕ ПОДРЖАНЕ ПРОГРАМОМ ЕКОНОМСКОГ ОСНАЖИВАЊА РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА

У ПОСЕТИ УСПЕШНИМА

У оквиру пројекта “Правна заштитна и економско оснаживање расељених лица са Косова”, који седму годину за редом финансира амерички Биро за становништво и миграције (BPRM), координатор за избеглице при BPRM-у Маја Wiebler, посетила један број породица, као и колективни центар у Рачи.

Маја Wiebler и Дино Мујановић из Католичке службе за пружање помоћи (CRS), након посете организацији “Божур”, једној од партнерских организација у реализацији горе поменутог пројекта, обишли су колективни центар “Карађорђевог дома” у Рачи.

ПОМОЋ КРОЗ ПРОГРАМЕ ЗБРИЊАВАЊА

По речима управника колективног центра Јаблана Вуковића, у Рачи су била три колективна центра са укупно 675 избеглица и расељених лица. Два колективна центра су затворена, а у колективном центру “Карађорђевог дома” је тренутно смештено 132 расељена

Размена искустава - Маја Wiebler и Јаблан Вуковић

и једно избегло лице. Сви станари колективних центара, који су се иселили подржани су кроз неки од програма збрињавања. То су програми везани за откуп сеоских домаћинстава, изградња зграде социјалног становања, доделе монтажних кућа или грађевинског материјала. Вуковић је напоменуо да је у припреми документација за изградњу још једне зграде социјалног становања.

Маја Wiebler и Дино Мујановић су потом обишли и неке од породица које су подржане кроз доделу грантова у циљу економског осамостаљивања у оквиру горе поменутог пројекта.

ПЛАСТЕНИЦИ КАО ИЗВОР ПРИХОДА

Породица Вучићевић је подржана куповином пластеника са системом за наводњавање. Ова петочлана

Пластеник Вучићевића

породица је 1999. године избегла из села Клинавац, општина Клина. Нико није у радном односу и за живот су зарађивали радећи по туђим сеоским домаћинствима, за минималне дневнице. Обрађивали су туђе пластенике и уз осмех на лицу наводе да сада лакше раде, јер знају да раде у свом пластенику, који им је и основно средство за могућност зараде. Тржиште су пронашли у локалним сеоским радњама, а кажу да неретко купци долазе код њих по поврће, које они узгајају.

Породица Радић из Суве Реке, такође је подржана куповином пластеника са системом за наводњавање. Јасмина и Звонко Радић, у скромним условима, живе са четворо деце. Нигде нису запослени и корисници су центра за социјални рад. Баве се искључиво пољопривредом. Зарада из пластеника им је омогућила куповину мотокултиватора за обраду земље. Пошто се баве искључиво пољопривредом, кажу да би им још

Ни Радићи не заостају

ОСНАЖИВАЊЕ

један пластеник омогућио да имају солидан живот и да могу да школују своју децу. Њихови планови су умерени ка остваривању тог циља и проширења пластеничке производње, као једини вид њихове зараде.

КОЛАЧИ ИЗВОР ЗАРАДЕ

Посета је завршена обиласком породице Грковић из Истока. **Силвана Грковић** са супругом и двоје деце, живи у подстанарским условима. Ни она, ни супруг нису у радном односу и сналазе се радећи разноврзне послове од физичких до услужног прављења колача, торти и разних сланих пецива. Силванина идеја је била да њен основни извор зараде буде управо прављење и продаја колача и торти. Кроз овај програм је и подржана њена идеја куповином електричног шпорета, који пружа више могућности опција печења, као и разних миксера, модла и помоћних машина за обављање овог посла. Силвана је започела са освајањем тржишта за своје производе у околини, преко комшија, познаника и пријатеља. Тржиште је временом проширила и на Београд и каже да колаче прави искључиво по поруџбини. Највише наруџбина има у време прослава, слава и верских празника. Поред тога Силвана припрема и зимницу по домаћем рецепту, коју

Силвана Грковић - велики избор посластица

такође продаје својим сталним муштеријама. Она је истакла да сама не би била у ситуацији да купи опрему и да јој је она омогућила да лакше, брже, квалитетније и конкурентније припреми своје производе. На тај начин је могла да повећа обим производње, а самим тим и прошири тржиште.

Текст и фотографије: **Славица Милуновић**

ИНТЕГРАЦИЈА ИРЛ У КРАЉЕВУ

СВОЈИМ РУКАМА ДО ЗАРАДЕ

Интерно расељеним и избеглим лицима на подручју Краљева, у протеклом периоду, било је омогућено да аплицирају за пројекат економске помоћи за запошљавање или подржавање предузетничке делатности под називом "Својим рукама до зараде", који се имплементира од стране ДСИ-а, ДМРЕ и Викторије, а подржан је од стране UNHCR-а. Након завршетка пријавног рока апликације је поднело око 80 ИРЛ.

Организација ЈУГ из Краљева је информисала и усмеравала ИРЛ која су имала пословну идеју, али и недовољно средства да исту реализују тако што ће аплицирати на расписан конкурс и себи пружити шансу да се опробају као предузетници или са друге стране да се едукују или прошире своје постојеће пословне капацитете.

Делатности за која су избегла и ИРЛ могла аплицирати су:

1. Обуке корисника - Доквалификација и преквалификација.

- Грађевинске делатности
- Фризерско козметичарска делатност
- Аутомеханичарска делатност
- Прехрамбена
- Графичка
- Кројачка
- Сервисно монтерске услуге

2. Додела основних средстава за рад.

3. Започињање или подржавање већ започетих делатности.

Као резултат пројекта очекује се смањење стопе незапослености код избеглих и ИРЛ, регистравање нових правних субјеката, подршка постојећим предузетницима, удруживање рада и средстава међу корисницима програма као и samozapošljavanje и привређивање појединаца обављањем регистроване делатности.

Наведени пројекат као пилот пројекат има за циљ да пружи пословну подршку свим избеглим и расељеним лицима и да на основу праћења и процене одвијања активности дође до финалних резултата који ће послужити као основа за даље и шире деловање пројекта у будућем периоду.

Бојан Ђирковић, ЈУГ Краљево

ИЗВЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНОЈ АНКЕТИ О ПОТРЕБАМА ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

ПРОЦЕНА ПОТРЕБА РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА У СРБИЈИ

Крајем 2010. године Комесаријат за избеглице Републике Србије је заједнички са UNHCR-ом и Републичким заводом за статистику сproveо Анкету о потребама интерно расељених лица у Републици Србији. Циљ Анкете био је утврђивање социо-економског положаја породица интерно расељених лица како би били конципирани адекватни програми стамбених решења и економског оснаживања ове популације. Анкетирање је сprovedено у сарадњи са општинским/градским повереницима Комесаријата за избеглице, којима је и на овај начин омогућено да се додатно уознају са животињим условима корисника са територије своје општине/града.

Извештај анализира податке истраживања спроведеног међу интерно расељеним лицима у Србији. Циљ истраживања је идентификација главних проблема расељених лица у Србији, рањивих група међу њима и указивање на правце деловања у смеру побољшања њиховог положаја.

Податке је прикупио Републички завод за статистику за потребе Високог Комесаријата за избеглице Уједињених нација и Комесаријата за избеглице Републике Србије у току октобра и новембра 2010. године. Узорак је обухватио 2.006 домаћинстава, односно 8.335 појединаца. Према добијеним резултатима, домаћинства у потреби чине 45,2% анкетираних домаћинстава.

Резултати истраживања су анализирани и приказани кроз неколико аспеката:

1. ГЛАВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ДОМАЋИНСТАВА

Процењује се да у Србији живи 22.886 домаћинстава, односно 97.286 лица у потреби. Већина се населила у градска насеља, и то западну Србију и Шумадију, а најмањи број њих је отишао у Војводину. Према националној припадности, већина су Срби, а друга група по величини су Роми.

Просечна старост лица у потреби износи 29,5 година, што је мање од просека целокупне ИРЛ популације која износи 32,9 година, а знатно мање од просека домицилног становништва који износи 41,2 године. Просечно ИРЛ домаћинство има 4,16 чланова, домаћинство у потреби 4,42, а ромско 5,21 члана.

2. ИРЛ НА ТРЖИШТУ РАДА

Стопа активности расељених лица на нивоу целог узорка износи 67,7%, а код лица у потреби 70,2%. Стопа запослености лица у потреби износи 28,5% а незапослености 39%, што је неповољније од укупне

ИРЛ популације, а далеко неповољније од домицилног становништва чија стопа запослености износи 37,7%, а незапослености 19,2%.

Пројекција показује да је за побољшање економског статуса кроз доходне активности ИРЛ потребно 6.024 доходна пакета за незапослене ИРЛ у потреби и 4.361 пакета за запослена расељена лица у потреби у Србији.

3. УСЛОВИ СТАНОВАЊА И ИМОВИНА

Домаћинства у потреби су власници објеката у тек 11,6%, док су ИРЛ генерално власници у 48% случајева. ИРЛ у потреби су углавном подстанари (48,9%) или станују код рођака или пријатеља (21,6%).

Ова домаћинства по члану домаћинства имају 12,61м², што је мање од просека за ИРЛ од 17,71м² по члану домаћинства. Стан или кућу у власништву на Косову и Метохији има 49% домаћинстава у потреби, нешто више него свих ИРЛ (46,7%). Објекти су углавном уништени или узурпирани. Процењује се да је помоћ за решавање стамбених проблема потребна за 21.420 домаћинстава у потреби. Најтраженији су пакети грађевинског материјала (7.033) и станови из програма социјалног становања (6.643).

4. МАТЕРИЈАЛНИ ПОЛОЖАЈ ИРЛ

Просечно примање ИРЛ домаћинства је приближно 7.100 дин по члану, а код домаћинства у потреби око 4.200 дин. Домаћинства у потреби примају мање од 20.000 динара у 74,3% случајева.

Резултати показују да већина ИРЛ домаћинстава жели сопственим радом да дође до прихода који би им омогућили нормалан живот. Процењено је да 22.515 домаћинстава у потреби потражује неки облик подршке за превазилажење мањка у буџету. Најтраженија је помоћ при запошљавању (13.111) и при остваривању социјалне помоћи (4.477).

5. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Процент домаћинстава у потреби које је остварило право на помоћ износи 39,1%, што је више од укупне ИРЛ популације (25,9%) и мање од ромске (64,2%).

Најчешће се остварује право на дечији додаток и додаток за материјално обезбеђење породице (МОП). Подаци показују да се 38% расељених лица суочава са тешкоћама у подношењу захтева за помоћ. Роми су боље упознати са правима за остваривање помоћи, али им је потребнија помоћ за подношење докумената него осталим расељеним лицима.

РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА

РЕЗУЛТАТИ КИРС-А

Према подацима Комесаријата за избеглице, у последње две године обезбеђено је 620 стамбених јединица, 567 сеоских домаћинства, 1.876 пакета грађевинског материјала, 2.325 донација за подршку доходних активности и 176 монтажних кућа. На овај начин подржано је 5.564 породице избеглих и расељених лица.

6. СОЦИЈАЛНА УКЉУЧЕНОСТ ИРЛ

24,1% расељених лица пати од неког хроничног обољења. Према тежини потешкоћа, 8,5% расељених лица би могло да се сврста у категорију инвалида од чега је 69% старије од 50 година.

8% домаћинства не поседује неки од основних докумената (лична карта и извод из матичне књиге рођених). Међу Ромима је овај проценат знатно већи (17,6%) у односу на друге (5,5%). Међутим, када се погледа појединачно, може се закључити да је проблем са документима мањи него у ранијим истраживањима. Бележи се напредак у смањењу недостатка докумената код Рома, па личну карту и извод из матичне књиге рођених нема око 11% у односу 18,5%, односно 20,1% у ЛСМС. Са проблемима у свакодневном животу због недостатка докумената се сусреће 12,2% свих расељених и 15,9% домаћинства у потреби.

7. СПРЕМНОСТ НА ПОВРАТАК

Примећује се значајан пад спремности на повратак у односу на претходна истраживања која су указивала да је више од половине ИРЛ желело да се врати на КиМ. У овом моменту, свега петина домаћинства у потреби и свих ИРЛ жели да се врати на КиМ. Роми показују далеко мање спремности да се врате на Косово (8,8%).

Процена показује да 11.898 ИРЛ домаћинства, односно 5.132 домаћинства у потреби жели да се врати на Косово. За ова домаћинства је потребно обезбедити:

- Решавање стамбеног питања за 11.259 домаћинства, односно 4.841 домаћинство у потреби,
- Помоћ у стицању прихода за 9.779 домаћинства, односно 4.342 домаћинства у потреби,
- Правну помоћ за 3.465 домаћинства, односно 1.575 домаћинства у потреби.

Они који не желе да се врате, наводе као главне разлоге несигурност и ограничену слободу кретања, као и несигурну будућност деце. 9,8% ИРЛ (5.049 домаћинства, од тога 2.030 у потреби) није желело да се изјасни о могућности повратка на КиМ.

Број повратника на Косово и Метохију је изузетно низак, као и број ИРЛ који су нашли другачије трајно решење. Према подацима UNHCR у Приштини, на Косово се у периоду 2000-2009. вратило свега 12.145 расељених лица са простора Србије (UNHCR OCM Приштина, 2009:4). О одрживости њиховог повратка не постоје подаци.

Главни разлози за овако ниску стопу повратка се налазе у недостатку безбедности на Косову, ограниченој слободни кретања, ограниченом приступу јавним службама и школама за децу, недостатку економске перспективе за повратнике и тешкоћама у повраћају сопствене имовине која се често уништава пре него се врати у руке повратника.

8. ОСНАЖИВАЊЕ ИРЛ

Последњих година, покренуто је неколико ограничених програма чији је циљ оснаживање расељених лица и побољшање њиховог положаја у локалној средини.

Од 2008. године решавање питања интерно расељених лица се подстиче и кроз усвајање планова локалних самоуправа и финансијску подршку за њихову реализацију. До краја 2010. године усвојени су Локални акциони планови у 102 општине у Србији.

Постоје различити програми које финансирају Европска унија, агенције Уједињених нација и међународне организације, Влада Републике Србије као и владе страних држава, а који се заснивају углавном на:

- обезбеђењу материјала за завршетак започетих или адаптацију неусловних кућа, односно додељивању монтажних кућа
- куповини сеоских и приградских кућа са окућницом и повезивању породица расељених лица са домицилним старачким домаћинствима без подршке
- обезбеђивању станова из програма социјалног становања
- олакшавању и обезбеђењу сигурности посета Косову (Go and See Visits (GSVs), Return-Facilitation Visits (RFVs), Go-and-Inform Visits (GIVs) итд..)
- новчаној помоћи намењеној подршци породицама које напуштају колективне центре и започињају самосталног живота
- стручном оспособљавању, преквалификацији и доквалификацији
- донацијама за подршку доходним активностима, односно за економско оснаживање
- робним пакетима (храна, одећа, огрев и сл).

9. ЗАКЉУЧАК

Вишеструке анализе положаја расељених лица показују да су највећи проблеми расељених лица становање, приступ информацијама и запошљавању, као и недостатак основних докумената. Такође, расељена лица карактерише низак степен аутономије, тј. припадници ИРЛ популације имају отежан приступ запошљавању услед дуге неактивности и недостатка вештина, што доприноси њиховој зависности од социјалне помоћи.

Све анализе које су вршене међу расељеним лицима до сада су показале проблеме са стицањем докумената. Такође, често се истиче да су Роми највише погођени овим проблемом.

Извор: Комесаријат за избеглице РС

ЕКОНОМСКО ОСНАЖИВАЊЕ РАСЕЉЕНИХ У КРАГУЈЕВЦУ

КАКО ИМ ПОМОЋИ?

Крајем 2010. године презентовани су резултати истраживања потреба интерно расељених лица, везани за побољшање услова живота, кроз запошљавање или самозапошљавање. Истраживање је спровела Група 484, на територији града Крагујевца. О овоме смо писали у једном од прошлих бројева Инфо Билтена. Добро осмишљени програм обуке из разних делатности, спроведен од стране исте организације је завршен. Известан број расељених лица добиће и конкретну подршку у виду опреме којом ће моћи да ошточну сопствени посао.

ЗАПОШЉАВАЊЕ

Међутим, многи неће добити ту подршку и овакав вид обука сматрају још једном обманом. Шта рећи?

Удружења расељених лица, па и "Завичај за повратак" у Крагујевцу, подмећу "раме за плакање" свима, када је и коме је то потребно. Годинама су разне организације спроводиле различите програме, "училе" расељена лица разним занимањима и занатима, никад не успевши да препознају шта је оно што људима заиста треба или боље речено, да ли им то нешто, заиста значи. Стиче се утисак да се програми спроводе ради самих програма и организација, а мање ради оних којима су намењени.

Из разговора које смо ових дана водили са расељеним лицима, поготову оних чији је живот све тежи, јер све мање има посла чак и за надницење, стекли смо утисак да су се многи пријавили за програме Националне службе за запошљавање, програме које спроводи међународна организација INTERSOS, као и програме које спроводи Комесаријат за избеглице, преко својих повереништава. Сви су они забринути и њихова забринутост иде у два правца. Прво, да ли ће добити неку од ових подршки и друго, ако је добију, шта даље, јер скоро сваки вид подршке подразумева регистрацију делатности, вођење посла, плаћање дажбина. Зато се гласно питају: Да ли ћу ја то моћи, иако ми нема друге?

СТАМБЕНО ЗБРИЊАВАЊЕ

Што се стамбеног збрињавања тиче, као што је познато, Град Крагујевац предњачи у стварању услова за стамбену изградњу и збрињавање избеглих и расељених. Група 484, планира да до краја године заврши изградњу зграде, за расељена лица, наравно уз подршку града. Иако у INTERSOSU кажу да ове године има много мање средстава за расељена лица, јер се питање избеглица из Хрватске мора затворити до краја 2011. године, верујемо да ће и један број расељених доћи до "свога" крова над главом. Ово се односи како на оне, смештене у колективним центрима, тако и на оне у приватном смештају. Са жаљењем, се мора истаћи да куће расељених лица које су започете у марту прошле године, још увек стоје "до плоче", а плоче су оронуте чекајући материјал за кровну конструкцију. Сlike таквих кућа постоје свуда по Србији. У "Завичају за повратак" кажу да им није намера да критикују, али да

мисле да би се бољом координацијом, свих актера, могло брже долазити до решења. Такође, сматрају да се лични интереси организација не смеју издизати изнад интереса њихових корисника, јер се онда сав посао своди на неуспех.

ОТКУП СЕОСКИХ ДОМАЋИНСТАВА

У једном од прошлогодишњих бројева писали смо и о Јужној обилазници и њеним станарима, Ромима, расељеним са Косова, за које је прошле године требало

Становници ромског насеља „Јужна обилазница“ у Крагујевцу

откупити сеоска домаћинства. Ових дана смо од **Драгане Маринковић**, социолога у INTERSOSU, чули да су успели пронаћи само две куће које задовољавају услове становања, те су само две породице и збринуте. Остали остају да живе своју агонију у кућама од картона. Мишљење становника овог насеља је да су средства издвојена за ове намене много мала те да се због тога није реализовао план затварања овог насеља.

Проблема је много. У Завичају за повратак, кажу да се труде да расељеним лицима приближе колико год је то могуће, све програме, информишу их о свему о чему су и сами информисани. Оно шта Удружењу смета је недовољна транспарентност у раду многих организација и немање повратних информација за многе акције које потичу из самих удружења.

Доста Палић

ОСНАЖИВАЊЕ

ДОДЕЛА ПОМОЋИ ЗА ПОКРЕТАЊЕ ДОХОДОВНИХ АКТИВНОСТИ САМОИНИЦИЈАТИВОМ ДО ПОСЛА

Локална невладина хуманитарна организација “Божур”, као партнер Данског савета за избеглице Србија, учествује у имплементацији компоненти пројекта IPA 2008, који се односи на доделу помоћи за покретање или проширење доходних активности. Финансијска средства за наведени пројекат обезбеђена су од стране Европске уније посредством Делегације Европске уније у Републици Србији уз подршку Комесаријата за избеглице Републике Србије и блиску сарадњу са UNHCR-ом.

Једна од четири општине која је подржана кроз куповину опреме за покретање или проширење постојећих доходних активности је и општина Ковин.

Драгана Лукић, самохрана мајка из Соколца, своје уточиште је пронашла у Ковину. Драгана са својим сином живи као подстанар и поред редовног плаћања

кирије, мора да обезбеди финансијска средства за школовање сина. Кроз овај програм је подржана куповином индустријских машина за шивење. Поред тога Драгани је омогућено да заврши обуку шивења, уз добијање сертификата. Она је отворила скромни butik на аутобуској станици у Ковину, где је и сместила добијену машину, тако да ради услуге, поправки и преправки. На другој машини је успели радницу која врши серијско шивење одевних предмета. За сада је продаја у бутику, а Драгана своју будућност види у већем проширењу свог посла, кроз склапање уговора са институцијама и установама којима су потребни радни одевни предмети.

Драгана Вуковић са својим супругом и двоје деце школског узраста, пре ратних дешавања је живела у Петрињи. Живот их је научио да морају да истрају и да једино својим радом могу да ишколују децу и да створе што боље услове за њихов живот. Баве се искључиво пољопривредом, пошто нико од њих није у радном односу.

Кроз овај програм су подржани куповином пластеника са системом за наводњавање. Претходно су имали мали пластеник, који су сами направили и тако стекли прва искуства за пластеничку производњу поврћа. Њихов први засад у новом пластенику, показује и њихову жељу да производња буде што боља, а самим тим и њихова зарада. Своје знање су допунили кроз предавање стручњака из ове области. Надају се да ће временом у њиховом дворишту бити још један пластеник, пошто је њихово размишљање о могућностима зараде, усмерено у правцу пољопривреде

Текст и фото: **Славица Милуновић**

ДРУГО ЈА

Радио Златоусти, гласило Епархије шумадијске, сваке среде емитује садржајну емисију под називом “Друго ја”. Недавно је тема емисије била “Суживот крагујевачких староседелца са избеглицама и расељеним лицима”. Саговорници су били **Доста Палић**, као расељено лице и директор удружења за помоћ расељеним лицима, “Завичај за повратак”, **Петар Атанацковић**, повереник за избегла и расељена лица, **Невена Лечић**, избеглица из Книна, **Велимир Палић**, расељено лице, које се делимично интегрисало у локалну средину.

Као сто и сам назив емисије наговештава, емисија има за циљ да изнесе најобичније, свакодневне ствари и догађаје који се дешавају између људи у комшилуку, продавници, саобраћају, институцијама, школи... Чула су се мишљења младих људи Крагујевца, који су били огорчени тиме да у њихов град, притиснут економском кризом, стижу “дошљаци”, који угрожавају њихову егзистенцију, али и супротна да је то само израз немоћи, да се помогне себи и другима. Ствари се ипак мењају па сада староседеоци Крагујевца признају да расељене породице носе у себи нешто што би они као вредност, врло радо неговали у својим породицама. И тако, реч по реч, песма по песма, прошло је два сата врло угодне вечери.

Г. Палић

У ПОСЕТИ ПОВРАТНИЧКОМ СЕЉУ МУЖЕВИНЕ МИ СМО СКРАЈНУЛИ, ОНИ СУ ОСТАЛИ

У Мужевине се вратио ићи породица у јуну 2010. године. Приликом обиласка овог села, смештеног недалеко од Исток, на путу према Бураковцу, затекли смо оца и сина Вучину и Милоша Цоковића, како сређују своје девестирано имање. Вучина има осамдесетдве, а Милош шездесет година и, како нам рекоше, не мисле да продају своје имање. Надамо се да ће да буде мир, ако тако буде остаћемо, ако не, окренућемо леђа и отићи ће ово имање остати пусто. Да га продам нећу и нико нема пара да га купи, бар не док сам ја жив, прича Милош, додајући да шта ће после са имањем урадити синови и унуци, он што не зна.

У касним поподневним сатима, уз помоћ Весне Маликовић, општинске службенице за повратак, стижемо у Мужевине. У још увек несређеном повратничком насељу, испред кућа, затичемо **Вучину** и **Милоша Цоковића**.

СЕЋАЊА

Сређују окућницу, равнају двориште, склањају смеће и шут са свога доста великог имања. А какво је било, прича нам **Милош**.

Цоковићи поново на почетку

“У овом селу сам рођен, ту сам деобу доживео са стричевима. Направили смо кућу од 240 квадрата, плус гостинска сала за госте и за пријатеље. Ту сам се као сваки узорни домаћин мучио, стварао. Радио сам као шумар, а поред тога гајио сам велику стоку. Лепо смо живели, добро је и ово поднебље. Сада је ситуација другачија. Био је рат. Ми смо скрајнули, они су остали. Али, ето, после једанаест година одлучио сам да дођем. Повукло ме је све ово и не мислим да ћу овај крај напустити. Само кад дође божија судбина”, прича Милош и наставља без прекида.

Милош Цоковић на месту где му се налазила штала

“Овде ми је била штала, овде сам узгајао крупну стоку. Искључиво смо се бавили говедарством, било је то у оно време веома исплативо. Овде сам имао пчеле, тамо су стајали амбар, кош за жито. Ту ми је била сушница, а иза ње свињарац, где смо свиње узгајали за своје личне потребе. Двоје, троје, до четверо комада”, показује нам Милош руком тако сликовито, као да се све набројано још увек налази ту. А од свега тога ни камен на камену остао није. Само зидине штале.

ОКАСНИЛИ

Осим тога ова вредна породица бавила се и пољопривредом. Сејали кукуруз, кромпир, пасуљ, паприку, парадајз, бостан, диње. Све живо је рађало.

“Имао сам свој воћњак, ево га и дан данас је остало још можда 22 стабла шљива, четири стабла јабука, једна крушка, погледајте сами, снимајте слободно”, као да тим речима жели избацити сав чемер и јад који му се, види се то, у души скупиио.

Вучина Цоковић у новој кући

ПОВРАТАК

Милош и Вучина показују Весни Маликовић, ојштинској службеници за повратак, њојшћу из изградњи

Слуша то и старина Вучина, доброг изгледа и још увек у снази. Каже да га је рад одржао и да до пре две године никакву тежину није осећао. Да ли је тежина дошла са повратком овде, то он најбоље зна.

“Ми смо се касно вратили. Мене су комшије додуше звали и пре да дођем, али нисам могао. Овим, што је урађено ја сам задовољан. Можда ја ту и нећу живети толико, али ово је лепо, нема шта да кажем. Има одређених пропуста, мало влаге, али искрен да будем нисмо се надали ни оволиком”, говори нам Вучина, који је живео као расељено лице у Заклопачи, где, како рече, није лоше, али овде нам је слађе,

Не чуди, 70 година је живео овде, стварао кућу, штале, амбаре. Радиће и даље, ако здравље послужи.

“Кад нема нешто да се ради, ја не могу да дочекам дан да прође. Не могу, тешко ми је. То ми је навика, тако ми је нешто дато”, искрен је Вучина. А када прича о томе како се некада живело не може да се не сети испраћај унука у војску, када само “од пилета млека није било”. “Потрошено је шест хиљада марака само на пиће, заклано је једанаест грла стоке, а што је људи било, под шатор војни нису могли да стану”, са сетом прича, о прошлим временима, овај старина.

ПЛАНОВИ

Милош каже да једва чека лепше време. Да се среди окућница, склони смеће са имања, посади коју воћку, а ускоро се нада да би требало да му се врати и жена. Кад се врати супруга онда ћемо да правимо неку мини свадбу, у шали ће Милош.

“Жена ће ми за једно месец дана да дође. Морам да је доведем, имамо и краву горе где сада живим у Тутину. Врати ћу се овде, деца су ми у Митровици. Млађи треба да иде у Аустралију, од бога здравље, надам се. Старији је ожењен, има двоје деце. Живи у Митровици, плаћају станарину сто евра, за неку запуштену стару кућу. Кад би се он и његови вратили то би била друга прича. Ипак, мислим да још није време. За сада жена и ја ћемо да посадимо нешто поврћа око

куће, а држали би једну, две краве. Поднео би захтев, ако би могао неко да ми помогне да ову шталу санирам, макар са четири ћошка да убацам бетонске стубове и да је покријем. Друго не бих тражио ништа. Земље имам непуну три хектара. Видећемо, нема механизације, а треба видети каква ће бити ситуација”, прича о својим за сада скромним плановима Милош.

Њих двојица се осећају слободно. Милош оде до продавнице, купи намирнице и углавном нема проблема. Неко поздравља, неко не. Иде и до комшије и овај наврати код њега.

Баш му је данас један донео погачу и кобасицу. Каже виде да раде, па да им се нађе. Хвала им.

ГРОБЉЕ

Нису Милош и Вучина сами овде. Ту му је и брат од стрица Никола. Њему и деца треба да се врате. Добио је алат за аутомеханичарску радњу. Нада се да ће је и отворити.

Милошу је ту и стриц Живко, а још много њих из Мужевина се распитује о условима за повратак. Људи имају своју имовину и нема запреке да се врате, прича Милош, додајући да је добро то што нису имали неких проблема са комшијама Албанцима. Милош је био врло активан и на чишћењу сеоског гробља.

“Стриц и ја три дана смо чистили гробље, које је цело било сравњено. Нека компанија је стварно лепо направила ограду, још капија да се убаци и све ће бити на свом месту. Треба да се очисте и подигну споменици, бар оно што је од њих остало, јер су углавном поломљени. Међутим, добро је, иде на боље и сада кад човек оде тамо, осећа се некако пријатније, душа му је смиренија”, закључује Милош.

Пошто смо обишли њихове куће и видели неке пропусте у градњи крећемо ка излазу из села. Већ се и мрак почео хватати. Пожелесмо нашим домаћинима здравље и мир. То им је у Мужевинама тренутно најпотребније.

Текст: **М. Кончар**
Фото: **Г. Томић**

„Крећемо из почетака“

ОД 1. - 15. АПРИЛА НА КОСОВУ ЋЕ БИТИ СПРОВЕДЕН ПОПИС
СТАНОВНИШТВА, ДОМАЋИНСТАВА И СТАНОВА

БЕЗ УЧЕШЋА ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА

Попис становништва, породичних домаћинстава и станова, креће 1. априла и трајаће две недеље. Спровођење за Завод за статистику Косова у сарадњи са оштинским комисијама за попис. Представници Владе Србије имају резерве према овом попису јер њиме нису обухваћена ИРЛ, док представници међународне заједнице тврде да ће њихови становници и имовина бити пописани по међународним стандардима.

ПО МЕЂУНАРОДНИМ СТАНДАРДИМА

Петер Бах

Петер Бах директор пројекта UNOPS-а (УН-ов Уред за пројектне услуге), у изјави за телевизијску емисију “Повратак” каже да неће бити пописана интерно расељена лица у Србији, али да ово не одудара од стандарда који је прописала међународна заједница.

“Они неће бити пописани на овом попису. Биће обухваћени пописом у земљи у којој живе, када се попис тамо буде спроводио. Подсећам да је један од кључних усвојених међународних критеријума да се пописом обухватају људи који живе у тој земљи у последњих 12 месеци у континуитету и који су се вратили 12 месеци пре почетка пописа са намером да ту остану најмање једну годину”, појашњава Бах, што практично значи да ће расељени бити пописани када попис буду организовале власти У Србији у октобру месецу.

ЗА СРБЕ ПОПИС НЕПРИХВАТЉИВ

Звонимир Стевић, државни секретар у Министарству за КИМ, у изјави за исту емисију, сматра да би најбоље било да се попис одложи за јесен.

“Ми смо се определили и наш став је јасан. С обзиром на начин на који се врши попис за српску заједницу, за Министарство за КИМ и Координациони центар тај попис и начин на који се води је неприхватљив, зато што је једностран и неће да одговори квалитету и капацитету онога што један попис захтева и изискује”, сматра Стевић и додаје:

“Ми јесмо за то да се изврши попис на простору

UNOPS СПРОВОДИ ИЗБОРЕ НА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСОВА

УН-ов Уред за пројектне услуге (UNOPS) бит ће надлежан за вођење пописа становништва и објеката на већински српском сјеверном Косову, пише приштински лист Коха диторе. Портпарол Министарства за јавну управу **Мајлинде Синани-Лулај** изјавила је крајем марта да ће он бити спроведен “у циљу поштивања права сваког појединца на пребројавање и регистрацију”.

Косова и Метохије, уз учешће међународне заједнице у овом случају представника УН и то неселективно, како се предлаже, да они присуствују попису само у северном делу КиМ, а да самим тим не буде покривена цела територија Косова и Метохије. То ће створити могућност албанској страни да изврши одређене манипулације и да попис на такав начин представља једностран акт где се пренебрегава чињеница да је Косово и Метохију напустило преко 200 хиљада Срба и другог неалбанског живља. Расељени ће овим пописом једноставно бити избегнути и заобиђени, а то неће представљати праву слику стања на КИМ и када је реч о броју становника и када је у питању имовинско стање. Како ће се пописати имовина, ако расељени живе ван КИМ? Вероватно, овај попис има политички циљ и албанска страна ће то веома вешто искористити, али оно што желим да кажем је то да је одговорност опет на међународној заједници, која треба да прати одређену ситуацију на простору Косова и Метохије”, каже Стевић, додајући да би по његовом мишљењу попис требало одложити, али да је то сада већ касно,

Звонимир Стевић

ГОРАН БОГДАНОВИЋ, МИНИСТАР ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ ИЗЈАВИО У ГРАЧАНИЦИ ПОПИС НЕПРИХВАТЉИВ

За Владу Републике Србије је потпуно неприхватљиво да попис становништва на Косову и Метохији, који почиње првог априла, врше косовске институције, поручио је прошле недеље у Грачаници министар за Косово и Метохију, **Горан Богдановић**. Он је апеловао на све Србе јужно од реке Ибар да попис бојкотију јер су по његовим речима обрасци за попис на којима пише такозвана Република Косово или држава Косово неприхватљиви.

- Немамо ништа против пописа, али да то раде Уједињене нације као и што смо у разговору са међународном заједницом истакли. Они су прихватили да се то уради на северу Покрајине, али не и јужно од реке Ибар. Ја апелујем на Србе у том делу Косова и Метохије, немојте да буде као са изборима, да није јасан став Владе Србије. Ми имамо једно горко искуство од пре неколико месеци када су покрадени избори. То је много мање зло, него да се врши попис. Немојте да сутра буде неко други крив. Водите рачуна, јер искуство нас учи да ми не можемо да верујемо косовским институцијама око тог пописа, рекао је министар Богдановић и поновио да Србија није против пописа, али би попис на Косову и Метохији требало да спроведу Уједињене нације тј. UNOPS, а не косовске институције.

ПРИПРЕМЕ У ЗАВРШНОЈ ФАЗИ

“У овом тренутку припреме за попис су у завршној фази. Материјали су већ дистрибуисани, а сви пописивачи и контролори који ће учествовати у попису су завршили обуку. Све је спремно да попис почне на време, а предвиђено је да пописивачи буду припадници локалних заједница, а то је веома битна ствар јер познају људе и крај у коме живе. Скоро пет хиљада и две стотине људи ће бити на терену. Сви су изабрани према посебним критеријумима на конкурс који је расписао Завод за статистику Косова који је све своје људи обучио и припремио да могу да улазе у домове и испуне упитнике који су такође спремни за попис”, истиче Петер Бах.

ПОПИС У НОВОФОРМИРАНИМ ОПШТИНАМА

Попис у новоформираним српским општинама, јужно од Ибра, биће организован на исти начин као и у другим деловима Косова.

“Општинска комисија ће радити свој посао и они су заправо власници овог процеса. Комисија се састоји од девет чланова и то ће бити исто у свим деловима Косова. Поред Завода који спроводи попис, UNOPS има одређену улогу да управља специјалним фондом који је

основало неколико донатора са циљем да се помогне Заводу за статистику, да спроведе попис. Ове припреме трају већ неко време и у њих спада и техничка помоћ коју је обезбедила Европска комисија. Фонд је основан 2010. године, а UNOPS је преузео улогу реализатора овог пројекта у новембру прошле године. Ми смо одговорни за реализацију неких логистичких операција, расписивање конкурса, штампање упитника, финансијске трансакције и сличне ствари”, наводи Бах, додајући да представници UNOPS-а неће бити присутни током пописа у срединама где живи српска заједница, али ће тамо бити међународни посматрачи који ће надгледати ток пописа. Посматраче би требало да пошаље Савезни одбор међународне асоцијације посматрача, а ти људи биће представници статистичких завода из читавог света.

Пописом ће бити обухваћени и они људи који немају стално место становања, као на пример припадници ромске заједнице.

“Пописом ће бити обухваћени сви они који су живели на одређеној адреси 12 месеци пре почетка пописа значи до 31. марта ове године. Уколико су живели у нелегалним насељима, шаторима или неким другим местима, биће пописивани под условом да ту бораве последњих 12 месеци”, закључује Бах.

В.П

ПОМОЋ НАРОДНИМ КУХИЊАМА

Министар за Косово и Метохију Горан Богдановић састао се у Грачаници са председницом НВО “Мајка девет Југовића” Светланом Стевић, којој је обећао помоћ за народне кухиње на Косову и Метохији. Министарство ће са 10 милиона динара до краја године финансирати народне кухиње, а у 2012. години, по његовим речима, и буџетом ће се планирати више средстава. Председница НВО “Мајка девет Југовића” Светлана Стевић је истакла да ће им поменута помоћ Министарства бити довољна чак и за отварање нове кухиње у Штрпцу како би се збринуло још 500 корисника. Подсетимо, на Косову и Метохији постоји шест народних кухиња у којима се храни око 1830 корисника.

ПРИЧА ЈЕДНОГ ПОВРАТНИКА

Између свакодневних, обичних тема о поскуљењима, о убиствима и силовањима, пљачкама пошти и банака, reizбору судија, министрима и министарствима, косметске теме долазе на дневни ред повремено као бујица велике реке. Кад прође шалас и за собом остави постоиш, вода однесе у заборав све осим оних који су остали у блаишу. Медијски - тема треба да буде сензација да би завредила насловну страну или прве минуте дневника.

Много је времена прошло како су искључени телефони у српским селима на централном Косову. Министри су се огласили, медији су објавили, а онда су сви ућутали. Мештани великог броја села и даље немају телефонску везу са светом. Да би обавили разговор са рођацима морају да дођу у Грачаницу где још једино има мреже, додуше са честим прекидима, али треба бити упоран. Али, то више никога не интересује. По ком програму ће од јесени радити школе, брину једино родитељи косметских ђака, они који најмање могу да утичу или бирају школски програм, а којих се највише тиче. Како ће функционисати мултиетничка болница о чијој се изградњи говори. Да ли смеју да говоре породице киднапованих или они који су преживели, смеју ли да траже своју имовину оштећени... Још је много питања и дилема косметске свакодневице. По свој прилици, то тренутно није занимљива тема...

Једна сликовита прича повратника подсетиће читаоце да мука није прошла већ да је врло жива и теретна.

Славиша Савић се у своје село Батусе вратио са супругом и двоје већ одрасле деце. Родитељи се нису селили, али су доживели много мука. У овом селу било је до рата сто двадесет српских домова и петнаест албанских, староседелачких домаћинстава. Комшијски односи били су и остали коректни. Али за неприлике дошли су неки дуги, непознати. И то мултиетнички.

Давне 2005. године, а као да је било јуче, оцу и мајци Славишиним украдене су три стоне краве и трактор. Ноћ пре тога два велика пса су отрована. У гаражи је био и комби. Савићи су били домаћини, довијали су се да сачувају иметак. Акумулатор из трактора држали су у соби из предострожности. Али, лопови су имали пуно времена и добру стражу. Узели су акумулатор из комбија да би

упалили трактор. Пошто се и бензин чувао у кући, лопови су отишли у туђу гаражу да источе бензин за Славишин трактор. Сутрадан су нашли празну канту у њиви са делтином кроз коју су отимачи прошли. Савићи су и трактор поставили тако да буде заглављен између комбија и амбара, како не би могао да буде истеран из гараже. Лопови су га шипкама окренули у месту и исекли металну ограду па извезли до пута. Ту је утоварен у камион. Све су показивали трагови. Полицајац му је на питање ко је украо краве и трактор одговорио "Ако ти кажем, остаћу без посла..."

Сада Славиша има једну краву која је тако обезбеђена да улазе у шталу као у трезор. Има три браве са механизима. Око штале су густо постављене металне цеви. Јер, оне три су украли тако што су срушили зид штале, а не кроз врата.

Недавно су покушали да украду краву комшији који иде на дијализу. Сваки други дан је у Косовској Митровици.

Славиша Савић је вредан човек. Испуцале руке су му црне од уља и мотора јер поправља кола себи и другима да не би седео. Прсти су му груби и на много места израњавани. Ради и земљу. Бори се и може још. Оно што не може никако а велики му је проблем, то је да запосли ћерку која је завршила медицинску школу. Њену другарицу је запослио ујак, директор. Савић нема везу. Има правду и срце. Десет гласова је, каже обезбедио на косовским изборима за јединствену листу, уверен је да иза те листе стоји држава. Никако не може да дође до директорке, да измоли још то једно радно место. Покушавао је преко неких људи, за све које је чуо да су јој блиски, али није још наишао на праву везу. Можда ће овај запис помоћи.

Радмила Тодић - Вулићевић

ЖИВИ СЕ И У ГОРЊОЈ МАХАЛИ

О селу Жач, много се тога писало, а ретко се спомињало да оно има две махале. Први повратници су се најпре вратили у Горњу махалу, која се налази усред албанских кућа. Није им било лако да опстану. Ни њих нису мимоишле провокације и напади. Најтеже је страдао **Љубиша Степановић**, који се тамо вратио 7. септембра 2009. године.

Љубишу смо посетили у његовом дому, приликом повратка из Мужевина. Тренутно живи сам, жена и кћерка су му у централној Србији, син у војсци. Нада се, када заврши школска година, да ће му се ово двоје првих придружити у Жачу. Тешко му је, живи од минималца, а и то треба да подели са остатком породице. Добио је трактор, приколицу, прикључке, обрађује њиве. Слаба вајда, нико се од тога није обогатио, каже нам. Ипак, успео је да заметне и две краве, које сада имају телад. Кућу му чува пас, а он се и поред свега што је доживео не плаши. "За безбедност могу да ти кажем, да није лоша. Крећем се где хоћу. Пре је било теже, иако и сада има појединаца који не воле што смо овде. Ипак, са већином комшија сам у добрим односима", реферирше Љубиша. Комшије Срби, тренутно су одсутни, отишли у Србију, а Љубиша пази и на њихова имања. Нада се да ће добити сетвени материјал и да ће моћи да засеје пет хектара земље са којом тренутно располаже. Очекује да се заврши започети пут до њихових кућа. У плану је да се направи и улична расвета. Биће боље, рече нам на крају посете.

Текст: **М. Кончар**, Фото: **Г. Томић**

ОБЈЕКТИВ СА КИМ

Панорама Источкој поља

Конак манастира Гориоч

Кош

Драžoлевац

Жач (Горња махала)

Косовска Каменица

Фото: Златко Маврић, Горан Томић и Жељко Ђекић

СВЕЧАНО ПОСТАВЉЕН КАМЕН ТЕМЕЉАЦ СТАМБЕНОГ ОБЈЕКТА У КЛАДОВУ

СЕДАМНАЕСТ СТАНОВА ЗА ИЗБЕГЛА И РАСЕЉЕНА ЛИЦА

Почетком марта свечано је положен камен темељац стамбеног објекта намењеног избеглим и интерно расељеним лицима у општини Кладово. Свечаном полагању камена темељаца су присуствовали Мери Ворлик амбасадорка САД у Србији, Мејте Нилсен амбасадорка Данске у Србији, заменица шефа представништва UNHCR-а у Републици Србији Анђелија Ђећере, регионална шефица Данског савета за избеглице Марина Кремонезе, комесар за избеглице Владимир Цуцић и Дејан Николић председник општине Кладово.

Стамбени објекат намењен социјалном становању у заштићеним условима, вредан 400,000 долара, представља једну од компоненти пројекта “Обезбеђивање достојанствених стамбених решења за екстремно угрожене избеглице и интерно расељена лица у Србији” финансираног од стране Бироа за популацију, избеглице и миграције Стејт департамента, који спроводи Дански савет за избеглице уз подршку Комесаријата за избеглице Републике Србије.

Основни циљ пројекта представља пружање подршке напорима Републике Србије и Комесаријата за избеглице да интерно расељеним лицима и избеглицама обезбеде трајно стамбено збрињавање и бољи квалитет живота, у складу са Националном стратегијом за решавање питања избеглица и расељених лица. Изградња поменутог објекта је усмерена ка решавању стамбеног питања 14 породица избеглих и интерно расељених лица смештених у колективном центру “Караташ” и три социјално угрожене локалне породице.

Текст и фото: **Инфо служба КИРС-а**

Чланице Уније

Божур – Смедеревска Паланка, Француска 20, тел: 026/313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије – Београд, Скадарска 40а/II, тел: 011/275-4436, e-mail: gkim@eunet.rs, www.glaskim.rs

Завичај за повратак – Крагујевац, др Јована Ристића 212, тел: 034/387-714, e-mail: zavico@infosky.net

Југ – Краљево, др Љубинка Ђорђевића 31, тел: 036/320-430, e-mail: agrkovic@yahoo.com, aleksandargrkovic@unijakm.org

Свети Никола – Луја Адамича 26 Д, Нови Београд, Тел/факс: 011/26-06-930, e-mail: svnikola@sctnet.yu

Свети Спас – Београд, Балканска 25, тел: 011/2686-161, e-mail: svetspas@eunet.rs, www.svetispas.org

Срећна породица – Ниш, ТПЦ Калча ламела Д, I спрат, бр. 121, тел: 018/290-066, e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија – Канцеларија у Београду – Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.rs, www.unijakm.org

Унија М – Грачаница бб, Приштина, +381(0)38 227 987, +381(0)62 518 108, +377(0)44 897-578,
e-mail: program@unijamkosovo.org, programunijam@yahoo.com

УНИЈА ИНФО – Главни и одговорни уредник: **Желько Ђекић**; Уређивачки одбор: **Златко Маврић** (председник), **Весна Петковић**, **Радмила Вулићевић** и **Богдан Меанџија** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Горан Томић**
Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.rs
Штампа: “Maxima Graf”, Петроварадин; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153